

Samfunnskontrakt for flere læreplasser (2022 – 2026)

Samfunnskontrakten for flere læreplasser danner et systematisk og målrettet grunnlag for samarbeid mellom partene i arbeidslivet og nasjonale myndigheter om læreplasser. Partene er enige om at dette samarbeidet skal synliggjøres gjennom en ny samfunnskontrakt for perioden 2022 – 2026. Lærlingeordningen er og skal fortsatt være førstevalget for de som ønsker seg et fag- eller svennebrev. Arbeidet med å rekruttere lærebedrifter og skaffe nye læreplasser skal videreføres og styrkes.

Det er behov for fagarbeidere. Beregninger fra SSB viser at Norge vil mangle arbeidstgere med yrkesfaglig bakgrunn i årene som kommer.¹ Samtidig står det hvert år en gruppe ungdom uten læreplass. Mangel på læreplasser er et hinder for at flere kan fullføre sin videregående opplæring. Tall fra 2020 viser at 76 prosent av de som søkte, fikk lærekontrakt og startet i lære i løpet av året. Det betyr at nesten 7 000 søkere sto uten læreplass, hvorav 4 400 var ungdommer.

Det er behov for flere læreplasser men utfordringsbildet er sammensatt.² Mangel på kunnskap om lærlingeordningen er et hinder for å rekruttere flere lærebedrifter.³ I tillegg er det flere tusen godkjente lærebedrifter som ikke tar inn lærlinger.⁴ Samtidig som mange ungdom står uten læreplass, er det bransjer som oppgir at de mangler lærlinger og lærebedrifter som ikke får tak i de lærlingene de har behov for.⁵

Koronapandemien har gjort det vanskeligere å få læreplass, mange lærlinger har opplevd å bli permittert, og flere har fått opphold i opplæringen sin. Gjennom Utdanningsløftet er det iverksatt tiltak rettet mot lærlinger og lærefag som er rammet for å motvirke de negative konsekvensene av pandemien.

Det er sammensatte årsaker til at ikke alle som søker, får læreplass. Partene i samfunnskontrakten er enige om at flere skal få læreplassen de trenger for å fullføre.

Ett mål:

Alle formelt kvalifiserte søkere skal få tilbud om læreplass

Partene er enige om å jobbe for at alle som er formelt kvalifisert, skal sikres en læreplass. Formelt kvalifisert er den som oppfyller vilkårene for formidling til opplæring i bedrift etter gjeldende lov og forskrifter.

To hovedstrategier for å nå målet:

Partene mener at det er to hovedstrategier for å nå målet:

Videreutvikle det lokale og regionale arbeidet for å skaffe flere læreplasser.

¹ Cappelen mfl. (2020) [Framskrivninger av arbeidsstyrken og sysselsettingen etter utdanning mot 2040 \(ssb.no\)](#)

² Utdanningsdirektoratet (2019). *Hvorfor får ikke alle søkere læreplass? En kunnskapsoversikt*

³ World Skills Norway (2020) *Rekruttering av lærebedrifter. Rapport om tiltak og forbedringspunkter*

⁴ Skoleåret 2019-2020 var det om lag 8000 godkjente lærebedrifter som ikke hadde lærling.

⁵ Rørstad, Børing, Solberg og Carlsten (2019) *NHOs kompetansebarometer 2019. Resultater fra en undersøkelse om kompetansebehov blant NHOs medlemsbedrifter i 2019. NIFU-rapport 2019:16*

Partene mener at arbeidet med å skaffe flere læreplasser først og fremst gjøres lokalt. Det er regionale og lokale forskjeller i behov for lærlinger og fag. Fylkeskommunene skal planlegge og bygge ut opplæringstilbudet etter de føringene som er gitt i opplæringsloven.⁶

Fylkeskommunene har ansvaret for å formidle søkere til læreplass i et sammenhengende yrkesfaglig opplæringsløp. Det er avgjørende at partene lokalt lager strategier i samarbeid med yrkesopplæringsnemndene og iverksetter tiltak for å sikre læreplasser.

Partene forplikter seg til å sette i gang tiltak på eget initiativ.

Partene skal vurdere og gjennomføre tiltak for å sikre flere læreplasser. Partene skal på eget initiativ sette i gang tiltak ut ifra sine roller, forutsetninger og ressurser.

Viktige føringer for arbeidet:

I arbeidet for å sikre alle formelt kvalifiserte en læreplass bør følgende føringer ligge til grunn:

- Styrke det lokale og regionale arbeidet for flere læreplasser.
- Bidra i arbeidet med å sikre bedre dimensjonering av opplæringstilbudet i fylkene.
- Bidra til at lærebedrifter får rekruttert lærlinger i lærefag hvor det er mangel på lærlinger.
- Motarbeide all diskriminering i rekruttering av lærlinger.
- Opplæringen i skole brukes strategisk for å forberede elevene på læretid og øke mulighetene for at de skal få læreplass.
- Arbeide for å starte tidligere med formidling av søkere til læreplass.
- Erfaringsdeling og relasjonsbygging mellom skole, opplæringskontor, arbeidsliv, fylkeskommunen og andre sentrale aktører er en viktig forutsetning for å lykkes i formidlingen til læreplass.

Ansvar, organisering og oppfølging:

Arbeidet med å sikre alle formelt kvalifiserte søkere en læreplass skal gjøres i samsvar med gjeldende ansvars-, oppgave-, og rollefordeling i fag- og yrkesopplæringen.

Samfunnskontrakten skal være tema i et årlig toppmøte mellom avtalepartenes ledere for å diskutere status og mulige innsatsområder for neste periode. Dette toppmøtet er lagt til et av møtene i Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd. Den nasjonale koordineringsgruppen skal forberede en årlig rapport til dette toppmøtet.

Den nasjonale koordineringsgruppen skal være en nasjonal kunnskapsinnhenter, ideutvikler og utarbeide en oppfølgingsplan med nærmere definerte tiltak. Tiltakene skal utformes i tråd med målene, strategiene og føringene som er nedfelt i samfunnskontrakten. Gruppen skal også holde seg orientert om det lokale og regionale arbeidet. Utdanningsdirektoratet skal bistå gruppen med kontakt og informasjon om arbeidet lokalt.

⁶ Jf. opplæringsloven § 13-3

Partene i Samfunnskontrakten for flere læreplasser er:

- NHO
- LO
- Virke
- Arbeidsgiverforeningen Spekter
- Unio
- Maskinentreprenørenes Forbund
- YS
- Norges Rederiforbund
- KS
- Kunnskapsdepartementet
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet